

ДИАЛОГ НА КУЛТУРИТЕ, ОСНОВАН НА ТОЛЕРАНТНОСТ И ЛЮБОПИТСТВО

Любомира Парижкова

Вие, Христиана, съгласна ли сте да вземете за съпруг Осман?

Зад този житейски акт на бракосъчетание можем да открием неподправен съюз между две различни религиозни общности. Христиана, име, олицетворяващо християнската религия, и Осман – символ на Османската империя с нейната ислямска религия, съчетават две култури под един покрив. Междукulturните бракове не са нещо изненадващо в днешно време, те са обичайно явление и все по-малко будят напрежение в роднините и от двете страни. Диалогът между различните култури намира своята естествена среда в условията на глобализация и на Обединена Европа, чиито равностойни членове сме.

Интеграцията и разединението, глобализацията и локализацията, мултикултурализмът и глобалната култура представят диалектиката на нашата съвременност и по-пълноценното им осмисляне дава ключа към решаването на множество проблеми. Усъвършенстването на инфраструктурните средства, бумът на информационните технологии, изследването на националните граници, нарасналите възможности за свободно придвижване на всички видове ресурси, както и редица крупни международни събития предначертavat облика на глобализирания свят, в който живеем. Отслабването на ролята на традициите и на обичаите, увеличаването на значението на социалните връзки способстват за мобилността на хората в географски, духовен и емоционален смисъл.

Познатата в научната литература метафора за свиването на света влече след себе си нови форми на социална активност. Според Антъни Гидънс „държавите отново започват да имат по-скоро предели (frontiers) вместо граници (borders)” (Гидънс, 2000 : 123). Това на пръв поглед лингвистично пояснение носи философския заряд на реализираната промяна към световна взаимосвързаност. Едни и същи компании разпространяват производството си в различни краища на света, като задават общи стандарти и стереотипи. Медиите позволяват на хората от различни континенти да стават едновременно свидетели на събития.

От социокултурна гледна точка свиването на пространството и интеграционните процеси водят

The main thesis of the paper is that it is necessary to have a dialogue between the cultures and it would base on the tolerance and on an initial curiosity about the other, the different. This based on the philosophical view about communication of Martin Buber. The author of this paper searches the communication's projections on European context. The important question is how we could stimulate the curiosity of Europe about us, because the curiosity is on the base of communication process. In the paper there is on the focus the relation global culture (global project) vs. local culture (glocalize culture). The European identity is shown as searching of variety of cultures, multiculturalism. It means not unification of cultures, but communication, the need of specific, unique, even exotic. The copy-paste-culture does not give us variety. It is a pale copy. We need show our regional priorities to other cultures.

до натрупване на множество различни култури и тяхното смесване. Въпросите, които се пораждат, са създава ли се нова култура, която да наречем глобална или в европейски мащаб – европейска, асимилират ли се малките култури за сметка на транснационалните гиганти, възможна ли е национално идентична култура и как си взаимодействат културите?

По отношение на реалността на една глобална култура в литературата се срещат противоположни позиции. Според някои изследователи глобалната култура е реално съществуващ феномен. Тя пренася глобални стандарти и съответно налага културни символи (Макдоналдс, Мадона и т.н.), говори един език (английски). Една от ярките метафори на глобалната култура е Интернет. От една страна, Интернет се превръща в мощно средство за комуникация, за свързване на хора от цял свят, а от друга – носи импликациите на историческата памет. Всяка голяма цивилизация се стреми да създаде свой архив – Александрийската библиотека, Ватиканът, Конгресната библиотека във Вашингтон, докато Интернет е повече от електронен архив, той носи характеристиките на глобалната култура, но под

глобална култура тук се разбира сложна мозайка от култури.

За други обаче идеята за глобална култура е амбициозен проект, митологема и абстракция; необходимо е да се говори за транснационални, трансллокални култури (Бауман, 1999; Бек, 2002). Зад тази позиция заставам и аз. Глобалното и локалното не бива да бъдат разделяни, още по-малко – противопоставяни. Процесите на локализация и глобализация са взаимообулавящи се и диалектични. За да представи взаимопроникването на глобалното в локалното, Роланд Робертсън въвежда в научните среди термина „глокализация”. Той го заема от маркетинга, където означава „внедряването и рекламирането на стоки и услуги глобално (или почти глобално) във все по-различни локални, отделни пазари” (Робертсън, 2004 : 48). Според него „глобализацията, определена в нейния най-общ смисъл като „свиване” на света като цяло, включва в себе си свързването на локалности” (Робертсън, 2004 : 57). Белезите на „глокалното” могат да бъдат открити в малкото, конкретното, в населеното място, в собствения живот, в културните символи, поели в себе си глобалното.

Доколко насочена навън е нашата култура, до каква степен е отворена за чужди влияния и идеи, т.е. дали и как се „глокализират” тя? Едновременно с това също толкова важни са въпросите за национално идентичната култура, за съхраняването на българското и специфичното.

Примери за успешно глокализирани култури могат да се намерят и в индийската, и в американската, и в японската, и в китайската култура. „Колкото повече имате култура, която се глокализират по естествен начин – т.е. колкото повече разполагате с култура, която лесно абсорбира чуждите идеи и глобалните най-добри практики, смесвайки ги със собствените традиции, – толкова по-голямо предимство ще имате в плоския свят, казва Томас Фрийдман (Фрийдман, 2006 : 464) и добавя, че „платформата на плоския свят ви позволява да ъплоудвате собствената култура към света” (Фрийдман, 2006 : 570). В този смисъл локалното се превръща в глобално. Макар и с негативен знак пример за това как локален случай може да придобие световна популярност е Интернет-феноменът с песента, изпята от българката Валентина Хасан в “Мюзик Айڈъл”. Нейното гротескно изпълнение „Ken Lee” на песента „Without you” на Марая Кери е качено в You Tube и е гледано над 6 млн. пъти. Нещо повече, вече има ремикс и видео в Интернет, както и стотици хиляди почитатели. В интервю на Марая Кери за френска телевизия бе пуснато видео с изпълнението на българката. В отговор мегазвездата казва, че “...всеки, който иска, може да интерпретира песента и да я изпее според

възможностите си...”, което е в потвърждение на идеята на Фрийдман за възможността за ъплоудване на всякакъв тип култура.

Процесите на интеграция въздействат върху самия индивид по отношение на неговото разбиране за света и мястото му в него. Съвременният човек е мобилен, динамичен и независим. Човек изгубва чувството си за принадлежност към определено пространство. Личният живот вече не е обвързан с конкретно място, не е установен, уседнал живот. Непрекъснатото движение, смяната на работните места, на жилищата, на държавите е част от този процес на промяна. Вече не са актуални постоянните адреси във физически и топографски смисъл, има e-mail адреси и номер на мобилен телефон, има живот на „път”. Улрих Бек говори за „транснационалната полигамия на мястото, да си женен за повече места, да принадлежиш към различни светове: това е вратата, през която глобалността преминава в личния живот и води до глобализация на биографията” (Бек, 2002 : 119).

Мултикултурализмът е етикетът на културната глобализация и на Обединена Европа. Интеграцията не налага принудително културна стандартизация. Мултикултурализмът е израз на либерална толерантност и демонстрира грижата за правото на всяка общност да се самоидентифицира и себеутвърждава. Проникването на глобалното в локалното на равнище култура („глокализация”) се реализира посредством межкултурната комуникация. Опирайки се на Буберовата идея за изначалната диалогичност на света, на чистотата на споделянето и Аз–Ти диалога, предпоставяме културата като универсална форма на човешко общуване, където „връзката е взаимност” (Бубер, 1992 : 8). Срещата с Ти е различна от всяко опредметяване и познавателен акт, тя е „общуване и обръщане един към друг” (Бубер, 1992 : 124).

Диалогът като основа за взаимното опознаване на културите е необходимо да се основава на толерантност, сътрудничество, отвореност към другия, защото толерантността поражда доверие.

Принципът „аз уважавам” трябва да залегне в основата на диалога между културите и да обуславя уважението към правото на културен избор, на себеизява и самобитност. Подпомагането и защитата на разнообразието и различието улесняват межкултурния диалог, правят го плодотворен и разумен. Става дума не за унификация и хомогенизация, а за разчитане на културните знаци по индивидуален начин. За да бъде възможна комуникацията, е необходима насоченост и свръхсредоточаване върху обособеността на Другия, върху различията, които пораждат различието. Встъпващият в комуникация е необходимо да оцени различността на Другия, да отдаде дължимото, без

да прави опит да я обсеби. Трябва да се адаптираме към другите и да се учим от тях. И обратно, необходимо е да изявим своите уникални таланти и способности, чрез които да заинтригуваме другите, да им станем любопитни, да ги подтикнем да ни опознаят и да общуват с нашата култура. Как би могло да стане това? Сору-paste-културата няма да ни обогати, не е необходимо да бъдем бледо копие, необходимо е да намерим регионалните си предимства. Както казва проф. Марко Семов, „подражателството е спътник-убиец” (Семов, 2004 : 92). Необходимо е търсене на специфичното, уникалното, а дори и на екзотичното, което ще породи интерес към нашата култура. За целта е необходима цялостна културна политика, която да рекламира, да създава ПР на българската култура. В това е и мисията на интелигенцията.

Споделям мнението на белгийския философ Лъосаж, че идентичността се създава при срещата с Другия, с различния. „Нашата идентичност, казва той, се оформя във и от различните места, където сме живели, работили или където сме се лутали и дори бездействали, и идентичността, която трябва да бъде съхранена от унищожителното въздействие на глобализацията, е сама по себе си продукт на вътрешна хомогенизация” (Lesage, 2003 : 11).

Духът и културната идентичност на всяка нация са резултат от дълги натрупвания и вътрешна еволюция. Въпреки падането на всякакви времеви и пространствени граници, според мен, културата е необходимо да запази своя национален облик. Тя носи “духа на мястото”, където е създадена, въпреки съвременното си и дори глобално звучене. Като плод на дългогодишни национални традиции тя въплъщава в себе си душевността на всяка нация както чрез идейните послания, които излъчва към другите, така и чрез своята художествено-пространствена форма. Ето защо трябва да имаме съзнанието, че нашето културно наследство е неизменна част от световното културно многообразие; то дава своя принос за изграждането на европейската идентичност, разбираана като палитра от култури. От друга страна, именно културата е интеграционен

фактор за съхранение на националната идентичност. „Културата е непрестанен процес на удържане на идентичността чрез устойчива естетическа гледна точка, морална концепция за Аза и стил на живот”, казва Даниел Бел (Бел, 1994 : 82), за които напоследък смятам, че твърде много са разклатени. Именно ролята на културата и на интелектуалния елит виждам в противопоставянето на нравствения упадък и бездуховността в обществото ни, в създаването на устойчиви основи за ценностна система в общуването с произведения на изкуството и културата.

Литература

1. **Бауман, Зигмунт.** (1999) Глобализацията. Последниците за човека. София.
2. **Бек, Улрих.** (2002) Що е глобализация? Заблудите на глобализма – отговори на глобализацията. София.
3. **Бел, Даниел.** (1994) Културните противоречия на капитализма. София.
4. **Бубер, Мартин.** (1992) Аз и Ти. Задушният разговор. Варна.
5. **Гидънс, Антъни.** (2000) Третият път. Обновлението на социалдемократията. София.
6. **Робертсън, Роланд.** (2004) Глобализацията: време – пространство и хомогенност – хетерогенност. Глобални модерности. София.
7. **Семов, Марко.** (2004) Глобализацията и националната съдба. София.
8. **Фрийдман, Томас.** (2006) Светът е плосък. София.
9. **Lesage, Dieter.** (2003) Глобализацията като холера. // Интернет http://cult.bg/ind_varts_hist_full.php?id=1562

Адрес за контакти

Гл. ас. д-р Любомира Парижкова
Университет по библиотекознание и
информационни технологии
Катедра „Библиотечен мениджмънт”
e-mail: ljubomirap@gmail.com